

Lahden kaupunki, Ympäristöpalvelut
ympäristölupapäällikkö Alaluukas Juha
19.09.2025 3/2025

Asianumero
5526/11.01.00.01/2024

Ilmoituspäätös, Teerenpeli Panimo & Tislaamo Oy, Liimaajankatu 5-9, Lahti
Päätös

Perustelut

ILMOITUS

Ilmoituksen tekijä

Teerenpeli Panimo & Tislaamo Oy
Liimaajankatu 5-9
15520 Lahti
Y-tunnus: 2469872-2

Laitos ja sen sijainti

Teerenpeli Panimo & Tislaamo Oy
Liimaajankatu 5-9, 15520 Lahti

Toimialatunnus: Alkoholijuomien tislauk ja sekoittaminen; etyylialkoholin valmistus käymisteitse (11010)

Kiinteistö: 398-20-245-14 (tuotantorakennus) ja 398-20-245-13 (toimistotila ja myymälä).

Ilmoitusvelvollisuuden peruste ja viranomaisen toimivalta

Toiminta on ilmoituksenvaraista ympäristönsuojelulain (527/2014) 115 a §:n 1 momentin ja liitteen 4 kohdan 4 f) mukaan.

Ympäristönsuojelulain 115 a §:n 4 momentin mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee ilmoituksen. Lahden kaupungin rakennus- ja ympäristölupautakunta on päätöksellään 4.6.2019 § 42 delegoinut viranomaisen päätöksen ilmoitusasiassa (YSL 115 d §) ympäristölupapäällikölle ja vesiensuojelupäällikölle.

Ilmoituksen vireilletulo ja ilmoituksen täydennys

Ilmoitus on tullut vireille 15.4.2025. Ilmoitusta on täydennetty 19.5.2025 täydennyspyynnön perusteella.

Alueen kaavoitus ja muut toimintaa koskevat luvat

Alueella on asema- ja yleiskaava. Tontin kaavamerkintä on TL-51 ja alueen kaavamerkintä T-3.

Tukes on tehnyt 16.7.2025 päätöksen 6510/03.01/2024 koskien vaarallisten kemikaalien laajamittaista teollista käsittelyä ja varastointia Teerenpeli Panimo & Tislaamo Oy:n Lahden tuotantolaitoksella.

Laitoksen toiminta

Laitoksen toiminta on esitetty liitteessä 1.

Tiivistelmä toiminnasta

Teerenpeli Panimo & Tislaamo Oy sijoittuu tehdasalueelle Lahden Lotilan kaupunginosaan. Panimon toimintaan sovelletaan ympäristönsuojelulain (YSL, 527/2014) 115 a §:n mukaista yleistä ilmoitusmenettelyä. Toiminta vastaa YSL:n liitteen 4 kohdan 4f mukaista toimintaa. Kyseessä on olemassa oleva toiminta, jolla ei ole ympäristölupaa tai ilmoituspäätöstä.

Panimotuotteiden vuosittainen tuotantomäärä on noin 370 tonnia ja kapasiteetti 1000 tonnia. Tislaamotuotteiden vuosittainen tuotantomäärä on noin 20-30 tonnia ja kapasiteetti 100 tonnia.

Laitos toimii maanantaista perjantaihin klo 7-15, tarvittaessa klo 22 asti.

Alueella on energiantuotantolaitos (pellettilaitos), jonka kokonaispolttoaineteho on 0,7 MW. Pellettilaitoksessa on

varalämpölähteenä öljy. Varastoitavan lämmitysöljyn enimmäismäärä on 2,3 m³.

Laitoksella muodostuvat prosessi- ja talousjätevedet johdetaan viemäriverkkoon ja kunnalliselle jätevedenpuhdistamolle. Lahti Aquan kanssa on tehty teollisuusjätevesisopimus. Jäteveden laadun mittauksia ei ole Lahti Aquan toimesta tähän mennessä vaadittu. Säännöllisestä mittausdatan keräämisestä on kuitenkin aloitettu neuvottelut Lahti Aquan kanssa.

Meluselvitystä ei ole tehty, mutta hakijan mukaan toiminnasta ei arvioida aiheutuvan melu- ja värinähaittoja ympäristöön.

Toiminnasta syntyvät jätteet kerätään laitosalueella asianmukaisiin jäteastioihin ja toimitetaan jätejakeen mukaiseen hyötykäyttöön tai loppusijoitukseen.

Ilmaan arvioidaan tulevan hiukkaspäästöjä pellettilaitoksen toiminnasta sekä oluen keittovaiheessa tulee pieniä määriä tuoksuja ilmaan. Pellettilaitoksen päästöjen vähentämisestä ja puhdistamisesta pidetään huolta pellettilaitoksen huolloissa niin, että paloprosessi on mahdollisimman tehokas.

Panimon toiminnasta ei aiheudu normaalitilanteessa päästöjä maaperään tai pohjaveteen. Konttikentällä on hulevesiviemäreiden päähän asennettu padotusventtiilit.

Kuljetukset ajoittuvat tuotannon toiminnan ajankohdille klo 7.00-15.00 välille.

Laitoksen välittömässä läheisyydessä ei ole asuinkiinteistöjä, luonnonsuojelualueita tai muita häiriöille alttiita kohteita. Vartio-oja sijaitsee noin 80 metrin etäisyydellä laitoksesta. Lähiseudulla on muuta teollisuustoimintaa, kuten metalli- ja juomateollisuutta sekä jätteiden lajittelua.

Mahdollisia onnettomuus- tai poikkeustilanteita varten on laadittu sisäinen pelastussuunnitelma.

ILMOITUKSEN KÄSITTELY

Ilmoituksesta tiedottaminen

Ilmoituksesta on tiedotettu kuuluttamalla Lahden kaupungin sähköisellä ilmoitustaululla Lahden kaupungin internetsivuilla 4.6. – 11.7.2025. Myös hakemusasiakirjat ovat olleet nähtävillä edellä mainittuna aikana Lahden kaupungin verkkosivuilla. Kuuluttamisesta on ilmoitettu Uusi Lahti -lehdessä 4.6.2025. Asianosaisille on ilmoitettu ilmoituksesta kirjeitse 4.6.2025 ja heille on varattu tilaisuus tulla kuulluksi.

Tarkastukset, neuvottelut ja katselmukset

Laitoksella on suoritettu tarkastukset 2.12.2024 ja 7.8.2025. Tarkastuksista on laadittu muistiot, jotka on liitetty asiakirjoihin.

Lausunnot

Ilmoituksesta on pyydetty lausuntoa ympäristönsuojelulain 42 § kohdan 2) mukaisesti sijaintikunnan terveydensuojeluviranomaiselta sekä Lahden kaupunkisuunnittelusta, Lahti Aqua Oy:ltä, Turvallisuus- ja kemikaalivirastolta (Tukes) ja Päijät-Hämeen pelastuslaitokselta.

Lahden ympäristöterveys ei jättänyt lausuntoa.

Lahden kaupunkisuunnittelu toteaa 2.6.2025 lausunnossaan, että kaupunkisuunnittelulla ei ole mitään toimintaa vastaan, koska tontti on vuokrattu heille asemakaavan mukaista panimotoimintaa varten.

Tukes toteaa 3.7.2025 päivätyssä lausunnossaan, että sillä ei ole huomautettavaa Teerenpeli Panimo & Tislaamo Oy:n ympäristönsuojelulain mukaisesta ilmoituksesta ja että Tukesissa on käsittelyssä yhtiön kemikaaliturvallisuuslupahakemus.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen lausunto 10.7.2025

Lausuntopyyntö koskee Teerenpeli Panimo & Tislaamo Oy:n toimintaa osoitteessa Liimaajankatu 5-9 Lahti. Kyseessä on olemassa oleva toiminta, jonka vaarallisten kemikaalien käsittely ja varastointi on muuttunut laajamittaiseksi. Ilmoituksessa käy ilmi, että kemikaaliturvallisuuslupahakemus on vireillä Tukesissa.

Pelastusviranomaisella ei ole huomautettavaa ilmoitukseen liittyen.

Lahti Aqua Oy:n lausunto 24.6.2025

Lahti Aqua on tehnyt kiinteistön omistajan kanssa liittymis- ja käyttösopimuksen sekä erillissopimuksen jätevesien käsittelystä. Mikäli Teerenpeli Panimon ja Tislaamon tuottama jätevesi aiheuttaa ongelmia Lahti Aquan viemäriverkostolle, laitteistolle tai jäteveden puhdistusprosessille, yhtiö edellyttää erillissopimuksen ehtojen tarkempaa noudattamista. Toistaiseksi Lahti Aqua ei edellytä erillistä jäteveden tarkkailuohjelmaa. Jäteveden on kuitenkin täytettävä erillissopimuksessa määritellyt laatuvaatimukset.

Kiinteistön vesi- ja viemärilaitteistojen tulee täyttää ympäristöministeriön asetuksen vaatimukset. Lisäksi Teerenpeli Panimon ja Tislaamon on varmistettava, että vesimittarin yhteyteen on asennettu yksisuuntaventtiili.

Muistutukset ja mielipiteet

Ilmoituksen johdosta ei ole jätetty kirjallisia muistutuksia tai mielipiteitä.

Ilmoittajan kuuleminen ja vastine

Ilmoittaja on 7.8.2025 ilmoittanut, että ei anna vastinetta.

YMPÄRISTÖLUPAPÄÄLLIKÖN RATKAISU

Ympäristölupapäällikkö hyväksyy Teerenpeli Panimo ja Tislaamo Oy:n ympäristönsuojelulain 115 a §:n mukaisen ilmoituksen panimon toiminnalle Lahden kaupungissa sijaitsevalle kiinteistölle 398-20-245-14 (tuotantorakennus) ja 398-20-245-13 (toimistotila ja myymälä). Toiminta on sijoitettava ja mitoitettava sekä toimintaa harjoitettava ilmoituksessa esitetyn ja annettujen määräysten mukaisesti toteutettuna.

Ilmoituksen lisäksi annettavat määräykset

Yleiset määräykset

1. Laitoksen toiminta on toteutettava siten, että toiminnasta aiheutuvat päästöt ilmaan, maaperään tai vesiin ja viemäriin eivät aiheuta joko välittömästi tai välillisesti vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle tai muuta ympäristön vahingollista muuttumista, ympäristön roskaantumista, yleistä viihtyisyyden vähentymistä tai muuta näihin rinnastettavaa vaaraa tai haittaa. (YSL 7, 8, 16, 52, 115 d §:t, JL 8, 13, 28, 72 §:t)

2. Toiminnanharjoittajan on huolehdittava, että Lahden ympäristöpalveluilla on ajan tasalla olevat yhteystiedot laitoksen ympäristönsuojeluasioista vastaavasta henkilöstä ja hänen sijaisestaan. Ympäristönsuojeluasioista vastaavien henkilöiden on omattava riittävä asiantuntemus toiminnasta, ja hänen on oltava selvillä ilmoituspäätöksestä ja sen määräyksistä. Yhteystietojen muutoksista tulee ilmoittaa viipymättä. (YSL 8, 52, 115 d §:t, JL 141 §)

3. Toiminnanharjoittajan on oltava riittävästi selvillä toimialansa parhaan käyttökelpoisen tekniikan kehittymisestä ja käytettävä sitä. Toiminnanharjoittajan on huolehdittava laitoksen rakenteiden ja laitteistojen tarkkailusta, huollosta ja kunnossapidosta siten, että niissä ei käytön aikana pääse tapahtumaan muutoksia, jotka lisääisivät toiminnasta aiheutuvien ympäristövahinkojen riskiä. Mahdolliset ympäristöriskin aiheuttavat viat tai puutteet on korjattava välittömästi. (YSL 6, 7, 8, 52, 53, 66, 115 d §:t)

Varastointi, kemikaalien käsittely ja maaperän suojelu

4. Raaka-aineet, tuotteet, jätteet ja kemikaalit on varastoitava ja käsiteltävä laitosalueella siten, että niistä ei aiheudu maaperään, vesistöön tai ilmaan päästöjä, joista voi aiheutua vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.

Kemikaalien varastointi- ja käsittelypaikat sekä niiden toiminta tulee suunnitella ja toteuttaa siten, että kemikaaleja ei pääse normaalioloissa eikä onnettomuustilanteissa kulkeutumaan maaperään, pohjaveteen, jätevesiviemäriin tai vesistöön eikä leviämään ilman kautta aiheuttaen ympäristö- tai terveyshaittoja tai ongelmia jätevedenpuhdistamon toiminnalle. Keskenään vaarallisesti reagoivat kemikaalit ja jätteet on varastoitava erillään toisistaan. Vahinkotapauksissa kemikaalit tulee olla kerättävissä talteen mahdollisimman tarkoin.

Ympäristöriskialttiiden toimintojen kuten kemikaalisäiliöiden täyttötilanteiden tulee olla ohjeistettuja ja valvottuja. (YSL 7, 16, 19, 20, 52, 115 d §:t)

5. Kemikaalin suoja-altaan tilavuuden on oltava vähintään 110 % altaassa olevan suurimman säiliön tilavuudesta. Suoja-altaisiin kertynyt neste tulee tyhjentää altaasta välittömästi, kun vuoto on huomattu, ja toimittaa neste vaarallisen jätteen keräykseen. (YSL 16, 19, 20, 52, 115 d §:t)

6. Mikäli kemikaaleja varastoidaan tilassa, joka itsessään toimii suojausrakenteena, on tilan oltava viemäröimätön tai lattiakaivo on varustettava asianmukaisella suojakannella tai sulkuventtiilillä. Tilan lattian ja seinien tulee olla varastoitavia kemikaaleja kestäviä sekä tiiviitä riittävän allastilavuuden muodostumiseksi. Lattiakaivo on oltava suljettuna lukuun ottamatta lattian pesua. (YSL 16, 19, 20, 52, 115 d §:t)

Päästöt vesiin ja viemäriin

7. Toiminnasta syntyvät prosessin jätevedet voidaan johtaa ilmoituksen mukaisesti jätevedenpuhdistamolle käsiteltäväksi viemärlaitoksen haltijan kanssa sovittavalla tavalla. Viemäriin ei saa laskea vesiä, jotka vaikeuttavat vastaanottavan jätevedenpuhdistamon toimintaa tai aiheuttavat haittaa tai vahinkoa viemäriin, tai jätevesilietteen käsittelylle tai hyötykäytölle. (YSL 52, 67, 115 d §:t, YSA 41 §)

8. Huleveteen ei saa johtaa kemikaaleja tai muita aineita, joista voi aiheutua vaaraa tai haittaa maaperälle, pinta- tai pohjavedelle. Hulevesiviemäriin johdettavista vesistä on voitava ottaa näyte ennen niiden johtamista kiinteistön ulkopuolelle. Sadevesikaivot on tyhjennettävä sinne kertyneestä kiintoaineksestä säännöllisesti. Kiintoaineen kaatopaikkakelpoisuus on tarkistettava tarvittaessa ennen sen poistamista. (YSL 52, 115 d, 140 §:t)

Päästöt ilmaan

9. Pöly- ja hajupäästöt tulee pitää mahdollisimman vähäisinä. (YSL 7, 52, 115 d §:t)

Melu

10. Laitoksen toiminnoista yhdessä tehdasalueen muiden toimintojen kanssa lähimmille häiriintyville kohteille aiheutuva melutaso ei saa ylittää kello 7.00-22.00 ekvivalenttitasoa 55 dB (L_{Aeq}) eikä kello 22.00-7.00 tasoa 50

dB (L_{Aeq}). Iskumaisen tai kapeakaistaisen melun erityinen häiritsevyys on tarvittaessa otettava huomioon verrattaessa mittaus- tai laskentatulosta annettuun raja-arvoon. (YSL 52, 115 d, 142 §:t, YSA 41 §, VNp 993/1992)

11. Mikäli melutaso ylittyy, tulee toiminnanharjoittajan ryhtyä yksin tai yhteistyössä alueen muiden melua aiheuttavien toimijoiden kanssa toimenpiteisiin meluhaitan vähentämiseksi. (YSL 52, 115 d §:t, YSA 41 §)

Jätteet sekä niiden käsittely ja hyödyntäminen

12. Toiminnassa tulee huolehtia siitä, että jätettä muodostuu mahdollisimman vähän. Toiminnassa syntyvät jätteet on lajiteltava ja hyödyntämiskelpoiset jätteet on kerättävä erilleen ja toimitettava hyödynnettäväksi jätelain etusijajärjestyksen mukaisesti. Jätteistä ei saa aiheutua roskaantumista tai vaaraa tai haittaa ympäristölle tai terveydelle. (YSL 52, 58, 115 d §:t, JL 5, 6, 8, 12, 13, 15, 17, 28, §:t, VNa 978/2021 8, 9 §:t)

13. Erilaisia vaarallisia jätteitä ei saa sekoittaa keskenään eikä muihin jätteisiin. Vaarallinen jäte on pakattava ja merkittävä ja siitä on annettava tarpeelliset tiedot jätehuollon kaikissa vaiheissa siten, että jätteen siirtoja ja ominaisuuksia voidaan seurata sen syntypaikalta hyödyntämiseen tai loppukäsittelyyn. Vaarallisen jätteen pakkaukseen on merkittävä jätteen haltijan nimi, jätteen nimi sekä turvallisuuden ja jätehuollon järjestämisen kannalta tarpeelliset tiedot ja varoitukset. Vaaralliset jätteet tulee varastoida lukitussa ja katetussa tilassa, omissa selkeästi merkityissä astioissaan, tiiviillä alustalla siten, etteivät ne aiheuta vaaraa tai haittaa ympäristölle tai terveydelle. Nestemäisillä vaarallisilla jätteillä tulee olla

suoja-altaat. Vaaralliset jätteet on toimitettava vähintään kerran vuodessa käsiteltäväksi laitokseen, jonka ympäristönsuojelulain mukaisessa luvassa tällaisen jätteen vastaanotto on hyväksytty. (YSL 58, 115 d §:t, JL 16-17, 118–121 a §:t, VNa 978/2021 8, 9, 40, 33, 34 §:t, liite 5)

Häiriötilanteet ja muut poikkeukselliset tilanteet

14. Poikkeuksellisiin tilanteisiin on varauduttava ennakolta. Laitoksella on oltava jatkuvasti saatavilla riittävä määrä imeytysainetta, joka soveltuu laitoksella käsiteltävien aineiden imeyttämiseen sekä tarkoitukseen sopivia keräysvälineitä. Laitoksella on myös oltava riittävä alkusammutuskalusto sekä riittävästi kapasiteettia tulipalon sammutusjätevesien keräämiseen ja allastukseen.

Sellaisen häiriön, onnettomuuden tai muun tavanomaisesta poikkeavan tilanteen sattuessa, jossa on aiheutunut tai uhkaa aiheutua määrältään tai laadultaan poikkeuksellisia päästöjä tai jätteitä, toiminnanharjoittajan on ryhdyttävä välittömästi toimenpiteisiin päästöjen estämiseksi ja niistä aiheutuvien vahinkojen torjumiseksi sekä tapahtuman toistumisen estämiseksi. Laitos tulee saattaa normaaliin toimintakuntoon niin pian kuin se teknisesti on mahdollista. Tapahtuneesta on ilmoitettava viipymättä Lahden ympäristöpalveluille ja tilanteen luonne huomioiden tarvittaessa myös pelastusviranomaiselle. Maaperän tai pohjaveden pilaantumisesta on viipymättä ilmoitettava Hämeen ELY-keskukselle ja Lahden ympäristöpalveluille.

Viemäriveriesien johtamiseen liittyvissä riskien ja häiriötilanteiden hallinnassa tulee tehdä tarvittavassa määrin yhteistyötä viemäriverkoston hallinnasta ja jätevedenpuhdistamon toiminnasta vastaavan tahon kanssa.

(YSL 7, 14, 16, 52, 115 d, 123, 134 §:t)

15. Onnettomuus-, häiriö- ja vahinkotilanteisiin tulee varautua suunnitelmallisesti ja ympäristöriskialttiit toiminnot tulee ohjeistaa. Suunnitelmaan tulee sisällyttää selvitys sammutusjätevesien hallinnasta. Ko. selvitys tulee lähettää Lahden ympäristöpalveluille tiedoksi 30.9.2026 mennessä. (YSL 6, 7, 8, 16, 20, 52, 67, 115 d, 123, 134 §:t)

Seuranta- ja tarkkailumääräykset

16. Tuotantotiloja, koneita, laitteita, varastoja, säiliöitä ja putkistoja sekä valvonta- ja hälytyslaitteita, niiden kuntoa ja toimintaa on tarkkailtava. Tarvittaessa huolto- ja korjaustoimenpiteisiin on ryhdyttävä viipymättä. (YSL 6, 7, 14 §:t, JL 12 §)

17. Kemikaalisäiliöiden, putkistojen, suoja-altaiden ja tiiviiden pinnoitteiden kunto ja eheys on tarkistettava säännöllisesti, ja mikäli niissä havaitaan vaurioita tms. pidättävyyttä heikentäviä muutoksia, tulee ne korjata viivytyksettä. (YSL 7, 16, 19, 20, 52, 115 d §:t)

18. Hiekan- ja öljynerotin on tyhjennettävä riittävän usein, pidettävä toimintakunnossa ja se on tarkastettava vähintään kaksi kertaa vuodessa. Hälytintä on seurattava jatkuvatoimisesti. Hälytymen kunnosta on

huolehdittava ja se on tarkastettava vähintään kaksi kertaa vuodessa. Hulevesiviemärien sulkuventtiilien toimivuus on tarkastettava säännöllisesti. Hiekan- ja öljynerotuskaivon tyhjennyksestä ja sen tarkastuksesta samoin kuin hälyttimen ja sulkuventtiilin tarkastuksista on pidettävä kirjaa, joka pyydettyessä esitetään valvontaviranomaiselle. Sulkuventtiilin sijainnin opastepiirrokset on sijoitettava helposti havaittavalle paikalle. Öljynerottimen kansi tulee maalata keltaisella huomiovärillä ja sulkuventtiilikaivon kansi keltaisella "rusetilla". (YSL 7, 16, 20, 52, 62, 115 d §:t)

19. Laitoksen jätevesien kuormitusta on tarkkailtava. Jäteveden laatu tulee tutkia teollisuusjätevesisopimuksen mukaisesti. Mikäli näytetulokset ovat teollisuusjätevesisopimuksen mukaiset, tulee jäteveden laatu tutkia jatkossa tarvittaessa. Tarkkailun tulokset on lähetettävä tiedoksi Lahden ympäristöpalveluille. Tarkkailutulosten perusteella Lahden ympäristöpalvelut voi antaa asiassa lisämääräyksiä. (YSL 6, 8, 52, 62 §:t, YSA 15a §)

20. Toiminnanharjoittajan on tarvittaessa mitattava toiminnasta aiheutuva melutaso käyttäen ulkopuolista asiantuntijaa. Melumittaussuunnitelma on esitettävä hyvissä ajoin, vähintään kuukautta ennen mittausta Lahden ympäristöpalveluille. Suunnitelmassa on otettava huomioon impulssimaisten ja kapeakaistaisten äänielementtien vaikutus ja se, että selvitys kuvaa laitoksen toimintaa edustavasti. Mittaustulokset ja -raportti on toimitettava Lahden kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle kuukauden kuluessa mittausten suorittamisesta. Mikäli määräyksessä nro 10 asetetut raja-arvot ylittyvät, on toiminnanharjoittajan ryhdyttävä välittömiin toimenpiteisiin

toiminnasta aiheutuvan melutason alentamiseksi ja esitettävä raportissa toimenpiteet, joilla melutasojen ohjearvot alitetaan lähimmissä altistuvissa kohteissa. (YSL 6, 8, 52, 62, 115 d, 209 §:t, NaapL 17 §, VNp 993/1992)

21. Puhdistus- ja erotuslaitteet tulee pitää toimintakuntoisina ja niiden toimintaa valvoa asianmukaisesti. Laitteistot ja niiden hälytysjärjestelmät tulee huoltaa säännöllisesti ja mahdolliset laiterikot tulee korjata viivytyksettä. Suoritetuista tarkastus-, tyhjennys- ja muista kunnossapitotoimenpiteistä tulee pitää kirjaa. Kirjanpito on tarvittaessa esitettävä valvontaviranomaiselle. (YSL 7, 52, 172 §:t)

22. Mittaukset, testaukset, selvitykset ja tutkimukset on tehtävä pätevästi, luotettavasti ja tarkoituksenmukaisin menetelmin. Mittausraporteissa on esitettävä käytetyt mittausten menetelmät ja niiden mittausepä-tarkkuudet sekä arvio tulosten edustavuudesta. (YSL 209 §)

Näytteenotossa tulee käyttää sertifioitua näytteenottajaa ja näytteiden analysoinnissa tulee käyttää akkreditoitua laboratoriota. Tarkkailutulokset tulee toimittaa tiedoksi Lahden ympäristöpalveluille heti niiden valmistumisen jälkeen, viimeistään kuukauden kuluttua näytteenotosta. Tarkkailuista tulee laatia vuosittain sanallinen vertailu aiempiin tuloksiin, jossa arvioidaan syyt mahdollisille muutoksille sekä toiminnan mahdolliset vaikutukset ympäristöön. (YSL 62 §, 209 §)

23. Velvoitettua tarkkailua voidaan tarvittaessa tarkentaa tai muuttaa Lahden ympäristöpalveluiden hyväksymällä tavalla. (YSL 52, 62, 65, 209 §:t, JL 12 §)

24. Toiminnanharjoittajan on osallistuttava ympäristöntilan yhteistarkkailuun, jos sellainen alueella järjestetään. (YSL 63 §)

Kirjanpito ja raportointi

25. Toiminnanharjoittajan pidettävä kirjaa laitoksen käytöstä ja käytön valvonnasta sekä häiriötilanteista. Myös laitoksen ympäristönsuojelun kannalta merkityksellisistä tapahtumista ja toteutetuista ympäristönsuojelutoimenpiteistä, päästöistä, jätteistä ja jätehuollosta sekä energiankäytöstä ja energiansäästötoimenpiteistä on pidettävä kirjaa.

Toiminnassa syntyvästä jätteestä ja elintarvikejätteestä on pidettävä aikajärjestyksen mukaista kirjaa valtioneuvoston asetuksen jätteistä (978/2021) 33 §:n ja 34 §:n mukaisesti.

Seurantakirjanpidon perusteena olevat asiakirjat kuten laitoksen käyttöä ja valvontaa koskevat tallenteet, käyttöpäiväkirjat, häiriökirjanpito, huoltotodistukset, tutkimus-, mittaus- ja tarkkailutulokset, jätekirjanpito ja jätteiden siirtoasiakirjat on säilytettävä vähintään kuuden (6) vuoden ajan. Kirjanpito on pyydettäessä esitettävä valvontaviranomaiselle. (YSL 8, 172 §, JL 118–119 §:t, JA 33–34 §:t)

26. Yhteenvedo edellisen kalenterivuoden toimintaa koskevasta kirjanpidosta on toimitettava vuosittain helmikuun loppuun mennessä

Lahden ympäristöpalveluille. Yhteenvetoon tulee sisällyttää ainakin seuraavat tiedot:

- yhteenveto käytetyistä raaka-aineista ja kemikaaleista sekä vuotuinen tuotantomäärä (tuotteen laatu ja määrä), sivutuotteiden laatu, määrä ja toimituspaikka
- yhteenveto ympäristönsuojelun kannalta olennaisista huoltotoimenpiteistä (prosessit, puhdistimet, mittalaitteet)
- yhteenveto ympäristöpäästöjen kannalta merkityksellisistä häiriötilanteista, muista poikkeuksellisista tilanteista (ajankohta, kesto aika, syy, arvio päästöistä ja niiden ympäristövaikutuksista) sekä merkittävistä ns. läheltä piti tilanteista sekä niiden johdosta suoritettujen toimenpiteiden
- yhteenveto mahdollisista jätevesien tarkkailutuloksista ja virtaamamäärästä sekä niihin perustuva laskelma vuotuisista päästömäärästä jätevesiviemäriin
- yhteenveto jätteen ja elintarvikejätteen kirjanpidosta
- ympäristönsuojeluinvestoinnit sekä suunnitteilla olevat muutokset laitoksessa ja sen toiminnassa

Tiedot tulee soveltuvin osin toimittaa sähköisesti.

Jätteiden luokittelussa tulee käyttää valtioneuvoston asetuksen jätteistä (978/2021) liitteessä 3 esitetyn jäteluettelon mukaista jätteiden jaottelua ja jätteiden koodia.

Vuosiraportin perusteena olevat asiakirjat ja tallenteet on säilytettävä vähintään kuusi vuotta. Tietoja tehdystä kirjanpidosta on tarvittaessa annettava valvontaviranomaiselle.

(YSL 8, 172 §, JL 12, 118–120 §:t, VNa 978/2021 33, 34 §:t)

Toiminnan muuttaminen ja lopettaminen

27. Toiminnanharjoittajan on viipymättä ilmoitettava kirjallisesti Lahden ympäristöpalveluille toiminnan pitkäaikaisesta keskeyttämisestä, toiminnan lopettamisesta tai muista laitoksen valvonnan kannalta olennaisista muutoksista, joilla voi olla vaikutuksia ympäristön pilaantumiseen taikka säädösten tai ilmoituspäätöksen noudattamiseen. Toiminnanharjoittajan vaihtuessa on uuden toiminnanharjoittajan ilmoitettava kirjallisesti vaihdoksesta Lahden ympäristöpalveluille. (YSL 170 §)

28. Toiminnan loputtua alue on saatettava viipymättä sellaiseen kuntoon, ettei siitä aiheudu vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle. Toiminnanharjoittajan on hyvissä ajoin, viimeistään kolme kuukautta ennen toiminnan lopettamista, esitettävä Lahden ympäristöpalveluille yksityiskohtainen kirjallinen suunnitelma vesiensuojelua, maaperän suojelua ja jätehuoltoa koskevista toiminnan lopettamiseen liittyvistä toimenpiteistä aikatauluineen. Suunnitelmassa on myös esitettävä selvitys, miten ja kuinka kauan jatketaan toiminnan ympäristövaikutusten tarkkailua. Ympäristönsuojeluviranomainen antaa tarvittaessa määräykset toiminnan lopettamiseksi tarvittavista toimista. (YSL 94, 115 e, 133, 135, 137 §:t, JL 13 §)

RATKAISUN PERUSTELUT

Päätösharkinnan perusteet ja myöntämisen päätöksen edellytykset

Kun toimintaa harjoitetaan ilmoituksessa ja sen liitteessä sekä tässä päätöksessä esitetyllä tavalla ja noudatetaan annettuja määräyksiä, toiminta täyttää ympäristönsuojelulain ja jätelain sekä niiden nojalla annettujen asetusten vaatimukset sekä ne vaatimukset, jotka luonnonsuojelulaissa ja sen nojalla on säädetty.

Toimittaessa ilmoituksen ja tämän päätöksen mukaisesti laitoksen toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa, merkittävää muuta ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa, maaperän tai pohjaveden pilaantumista, erityistä luonnonolosuhteiden huonontumista, vedenhankinnan tai yleiseltä kannalta tärkeän muun käyttömahdollisuuden vaarantumista toiminnan vaikutusalueella eikä eräistä naapuruussuhteista annetussa laissa tarkoitettua kohtuutonta rasitusta. Määräyksiä annettaessa on otettu huomioon toiminnan aiheuttama pilaantumisen todennäköisyys ja onnettomuusriski sekä alueen kaavamääräykset.

Vastaus yksilöityihin vaatimuksiin ja lausuntoihin

Annetuissa lausunnoissa esitetyt asiat on otettu huomioon ilmoituspäätöksen seurantaa ja tarkkailua koskevissa määräyksissä 7 ja 19.

Määräysten perustelut

Yleiset määräykset

Sijoittamisessa, rakentamisessa, käytössä ja käytön jälkeisessä hoidossa on erityisesti huolehdittava siitä, ettei toimista aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavia päästöjä kuten melua ja hajua taikka viihtyisyyden vähentymistä. Toiminnan, laitoksen tai paikan on lisäksi sovelluttava ympäristöön ja maisemaan. (määräys 1)

Ympäristönsuojelulain 8 §:n mukaan ilmoituksenvaraista toimintaa harjoittavan toiminnanharjoittajan käytettävissä on oltava toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden riittävä asiantuntemus. Vastuuhenkilön on oltava toiminnanharjoittajan palveluksessa ja hänellä on oltava tehtävien hoitamiseksi riittävä ammattitaito. Toiminnanharjoittajan on myös huolehdittava vastuuhenkilön riittävästä koulutuksesta. Ympäristöasioista vastaavan yhteyshenkilön ja hänen sijaisensa yhteystietojen saaminen on katsottu tarpeelliseksi tiedonkulun varmistamiseksi. (määräys 2)

Toiminnanharjoittajan on vastattava toimintojensa ympäristönsuojelulain 6 ja 7 §:ien mukaisista yleisten periaatteiden ja velvollisuuksien toteutumisesta ilmoituksen mukaisesti. Toimintaa on harjoitettava ilmoituksessa esitetyllä tavalla ja toimialan parhaan käyttökelpoisen tekniikan kehittymisestä on oltava selvillä sekä ympäristönsuojelulain mukaan käytettävä sitä. (määräys 3)

Varastointi, kemikaalien käsittely ja maaperän suojele

Raaka-aineiden, tuotteiden, jätteiden ja kemikaalien käsittelystä ja varastoinnista ei saa aiheutua vaaraa tai haittaa ympäristölle. Käytettävien kemikaalien käyttö ja varastointi on järjestettävä niin, ettei vuodoista aiheudu maaperän eikä pohjaveden pilaantumisvaaraa. Käytettävien kemikaalien viemäriin pääsy tulee samalla estetyksi. Ympäristönsuojelulain 66 §:n mukaan ilmoituksenvaraisen toiminnan harjoittajan on huolehdittava maaperään ja pohjaveteen kohdistuvien päästöjen ehkäisemiseksi toteutettujen toimien, kuten rakenteiden säännöllisestä ylläpidosta, huollosta ja tarkistuksista ja ilmoituspäätöksessä on annettava tätä koskevat määräykset. (määräykset 4–6)

Päästöt vesiin ja viemäriin

Toiminnan jäte- ja hulevesien johtamisesta on annettu määräys, jolla varmistetaan jäte- ja huleveden viemäröintikelpoisuus. Haittojen ehkäisemiseksi edellytetään riittävää ja huolellista vesien käsittelyä. Jätevedet eivät saa haitata jätevedenpuhdistamon toimintaa tai lietteen hyötykäyttöä. Toiminnanharjoittajan on oltava selvillä toimintansa haittavaikutuksista viemäriverkostolle ja jätevedenpuhdistamon toiminnalle kuin vesistöihinkin. (määräykset 7–8)

Päästöt ilmaan

Prosessissa muodostuvaa pölyä hallitaan teknisin ratkaisuin. Määräyksessä on painotettu laitteistojen kunnossapitoa, asianmukaista hoitoa ja säännöllistä huoltoa. Tällöin epäpuhtauksien erottaminen on mahdollisimman tehokasta ja satunnaisten päästöjen määrä jää

laiterikkojen ennakoinnin vuoksi mahdollisimman vähäiseksi. Mahdolliset laiterikot tulee korjata viivytyksettä. (määräys 9)

Melu

Laitoksen läheisyydessä sijaitsevien häiriintyvien kohteiden melualtistuksen pitämiseksi kohtuullisena on annettu määräys kohtuuttoman meluhaitan estämiseksi. Viihtyisyys- ja terveyshaittojen rajoittamiseksi on asetettu melulle hyväksyttävä melutaso. Melutasolle annetut arvot perustuvat valtioneuvoston päätökseen (993/1992) melutason ohjearvoista. (määräys 10–11)

Jätehuolto

Jätelain velvoitteet jätteen tuottajaa kohtaan on huomioitu antamalla ilmoituspäätöksessä jätehuoltoa koskevat määräykset. Ympäristönsuojelulain 52, 58 ja 115 d §:ien mukaan ilmoituspäätöksessä on annettava tarpeelliset määräykset mm. jätteistä sekä niiden määrän ja haitallisuuden vähentämisestä sekä tarpeelliset määräykset jätteistä ja jätehuollosta jätelain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamiseksi. Jätehuoltoa koskevilla määräyksillä on myös huomioitu jätelain 8 §:n mukainen yleinen velvollisuus noudattaa etusijajärjestystä, jonka mukaan ensisijaisesti on vähennettävä syntyvän jätteen määrää ja haitallisuutta. Jos jätettä kuitenkin syntyy, jätteen haltijan on ensisijaisesti valmisteltava jäte uudelleenkäyttöä varten tai toissijaisesti kierrätettävä se. Jos kierrätys ei ole mahdollista, jätteen haltijan on hyödynnettävä jäte muulla tavoin, mukaan lukien hyödyntäminen energiana. Jos

hyödyntäminen ei ole mahdollista, jäte on loppukäsiteltävä. (määräykset 12–13)

Häiriötilanteet ja muut poikkeukselliset tilanteet

Toiminnanharjoittajan on oltava tietoinen toimintansa ympäristöriskeistä, keinoista hallita niitä sekä toimintatavoista normaalista poikkeavan tapahtuman sattuessa.

Häiriö- ja muita poikkeuksellisia tilanteita koskeva määräys on tarpeen ympäristövahingoista aiheutuvien päästöjen minimoimiseksi sekä valvonnan ja mahdollisten jälkitoimenpiteiden toteuttamiseksi.

Ympäristönsuojelulain 14 §:n mukaan, jos toiminnasta aiheutuu tai uhkaa välittömästi aiheutua ympäristön pilaantumista, toiminnanharjoittajan on viipymättä ryhdyttävä tarpeellisiin toimiin pilaantumisen tai sen vaaran ehkäisemiseksi tai jos pilaantumista on jo aiheutunut, sen rajoittamiseksi mahdollisimman vähäiseksi. Ympäristönsuojelulain 123 §:n mukaan toiminnanharjoittajan on ilmoitettava välittömästi toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle tavanomaisesta toiminnasta poikkeavista tapahtumista ja onnettomuuksista, joilla voi olla vaikutuksia ympäristöön tai päätöksen noudattamiseen. Häiriötilanteista tiedottaminen on tarpeen myös muille tahoille tarpeen niin vaatiessa valvonnan toteuttamiseksi ja häiriötilanteista mahdollisesti aiheutuvien haittojen minimoimiseksi.

Määräyksessä on edellytetty yhteistyön tekemistä jätevesien johtamisessa vastaanottavan viemärlaitoksen kanssa. Tämä on nähty tärkeäksi häiriötilanteiden syntymisen ehkäisemiseksi ja niiden mahdollisimman

viivytyksettömäksi hoitamiseksi. Osa poikkeuksellista päästöistä saattaa liittyä viemäriverkon toimintaan. Yhteistyössä tulee selvittää toimenpiteet erityisesti sellaisten poikkeuksellisten päästöjen osalta, jotka voivat aiheuttaa haittaa jätevedenpuhdistamon toiminnalle. Vahinkotilanteissa on tärkeää, että rajoittaviin toimenpiteisiin voidaan tarvittaessa turvallisuuden niin salliessa ryhtyä jo laitoksella. Puhdistamolle johdettavien jätevesien tilapäisen johtaminen häiriötilanteissa vesistöön tulee jäädä mahdollisimman vähäiseksi (määräys 14)

Sammutusjätevesi voi sisältää ympäristölle haitallisia kemikaaleja, jotka aiheuttavat vesistön, maaperän ja pohjaveden pilaantumista. Kemikaaliturvallisuuslainsäädännön mukaan toiminnanharjoittajan on estettävä rakenteellisin ratkaisuin kemikaalien saastuttaman sammutusjäteveden leviäminen ympäristöön tai hallitsemattomasti jätevedenpuhdistamolle. Toiminnanharjoittajalla on oltava suunnitelmat ja sen mukaiset laitteistot, menetelmät ja henkilöstö saastuneen sammutusjäteveden keräämiseksi ja käsittelemiseksi. Talteenottojärjestelmiä suunniteltaessa otetaan huomioon, että järjestelmät eivät voi perustua ainoastaan pelastuslaitoksen tekemiin toimenpiteisiin, koska pelastuslaitoksen ensisijaisena tehtävänä onnettomuustilanteissa on sammutus- ja pelastustyö, ei sammutusjätevesien keräilyn järjestäminen. Esimerkki hyvän sammutusjätevesien hallintasuunnitelman sisällöstä on esitetty Tukesin oppaassa Kemikaalivuotojen ja sammutusjätevesien hallinta (2019) (määräys 15)

Seuranta- ja tarkkailumääräykset

Tarkkailumääräykset on annettu valvonnallisista syistä.

Tarkkailumääräykset perustuvat ympäristönsuojelulain 62 §:ään.

Toiminnanharjoittajan on oltava selvillä toimintansa

ympäristövaikutuksista ympäristöriskeistä ja niiden hallinnasta sekä

haitallisten vaikutusten vähentämismahdollisuuksista, mikä edellyttää

ympäristön kannalta merkityksellisten päästöjen suunnitelmallista

tarkkailua. Melun mittaamisella osoitetaan, että laitoksen toiminnasta ei

yhdessä tehdasalueen muiden toimintojen kanssa aiheudu määräyksessä

10 asetettuja melutason raja-arvoja ylittävää melua lähimmissä

häiriintyvissä kohteissa, melu on mallinnuksessa esitetyn mukaista. Ennen

mittauksia mittaussuunnitelma tulee esittää Lahden ympäristöpalveluille,

jotta viranomaisella on mahdollisuus ottaa tarvittaessa kantaa

suunnitelmaan.

Ympäristönsuojelulain 209 §:n mukaan mittaukset, testaukset, selvitykset

ja tutkimukset on tehtävä pätevästi, luotettavasti ja tarkoituksenmukaisin

menetelmin. Sekä toiminnanharjoittajalla että valvontaviranomaisella on

mahdollisuus tarkkailusta saatua tietoa hyväksi käyttämällä muuttaa tai

hakea muutosta ilmoituspäätöksessä edellytettyyn tarkkailuun.

Tarvittaessa ympäristövaikutuksista saadaan parhaiten kokonaiskuva eri

lupavelvollisten toimijoiden yhteistarkkailun kautta. (määräykset 16–24)

Kirjanpito ja raportointi

Lupamääräysten noudattamisen seuranta ja toimintojen

ympäristövaikutusten arvioiminen edellyttävät kirjanpitoa ja raportointia.

Toiminnanharjoittajan on pidettävä kirjaa jätteistä, kun kyseessä on toiminta, jossa syntyy vähintään 100 tonnia jätettä vuodessa, ja elintarviketeollisuuden toiminta, joka on ympäristönsuojelulain mukaan ilmoituksen varaista. Elintarvikelain (297/2021) 5 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun elintarvikealan toimijan on pidettävä kirjaa toiminnassaan syntyvän elintarvikejätteen määrästä ja käsittelystä. Kirjanpitoon on mahdollisuuksien mukaan sisällytettävä myös arvio jätteenä käytöstä poistetun syömäkelpoisen elintarvikkeen kokonaismäärästä. Kirjaa on pidettävä toiminnassa syntyvän elintarvikejätteen määrästä ja käsittelystä jätelain 118–120 §:ien ja -asetuksen 33 ja 34 §:ien sekä liitteen 5 mukaisesti.

Ympäristönsuojelulain ja jätelain nojalla valvontaviranomaisella on oikeus saada toiminnan valvontaa varten tarpeellisia tietoja. Vuosiyhteenvedon esittämisestä annettu määräys on tarpeen toimintaan liittyvien ympäristönsuojelun kannalta oleellisten tietojen saamiseksi ja toiminnan valvonnan järjestämiseksi. (määräykset 25–26)

Toiminnan muuttaminen ja lopettaminen

Toiminnassa tapahtuvista olennaisista muutoksista, toiminnan pysyvästä tai pitkäaikaisesta keskeyttämisestä tai toiminnanharjoittajan vaihtumisesta tulee riittävän ajoissa ennen toimenpiteisiin ryhtymistä ilmoittaa Lahden ympäristöpalveluille. Ilmoituksen perusteella viranomainen voi tarkastella muutosten vaikutusta ympäristöön ja laitoksen ilmoituspäätöksessä annettuihin määräyksiin sekä arvioida

vastaako ilmoitettu toiminta ilmoituspäätöksessä annettuja määräyksiä.
(määräys 27)

Ympäristönsuojelulain mukaan ilmoituspäätöksessä on annettava määräykset toiminnan lopettamisen jälkeisistä toimista. Lahden ympäristöpalvelut on katsonut, ettei tässä vaiheessa ole tarpeen antaa yksityiskohtaisia määräyksiä toiminnan lopettamisesta, vaan tarvittavat määräykset annetaan erillisen suunnitelman perusteella. (määräys 28)

Ilmoituspäätöksen voimassaolo

Ilmoituspäätös on voimassa toistaiseksi. Toiminnan olennaiseen laajentamiseen tai muuttamiseen on haettava ympäristölupa tai tehtävä ympäristönsuojelulain mukainen ilmoitus. (YSL 29 §, 87 §, 115 a §)

Asetuksen noudattaminen

Jos valtioneuvoston asetuksella annetaan tätä ilmoituspäätöstä ankarampia säännöksiä tai ilmoituspäätöksestä poikkeavia säännöksiä ilmoituspäätöksen voimassaolosta tai tarkistamisesta, on asetusta ilmoituspäätöksen estämättä noudatettava.

(YSL 70 §, YSA 15 §)

Päätöksen täytäntöönpano

Päätös julkaistaan 19.9.2025 Lahden kaupungin verkkosivuilla. Päätöksen tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä päätöksen julkaisemisajankohdasta, eli 26.9.2025. Päätös on lainvoimainen 30 päivän kuluttua päätöksen tiedoksisaannista kyseistä päivää lukuun ottamatta, jos siitä ei valiteta. Mahdollinen valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Sovelletut säännökset

Ympäristönsuojelulaki (YSL 527/2014): 6–8, 14, 16, 19, 20, 52–54, 58, 63, 66, 67, 115a-e, 123, 133–135, 137, 140, 142, 170, 172, 209

Valtioneuvoston asetus ympäristönsuojelusta (YSA 713/2014):15a, 41

Jätelaki (JL 646/2011):5, 6, 8, 12, 13, 15–17, 28, 72, 118–120, 141

Valtioneuvoston asetus jätteistä (VNA 978/2021): 8, 9, 33, 34, 40, liite 5

Valtioneuvoston päätös melutason ohjearvoista (VNp 993/1992)

Laki eräistä naapuruussuhteista (NaapL 26/1929, muutos 90/2000): 17 §

Käsittelymaksu ja sen määräytyminen

Ympäristönsuojeluviranomaisen taksan mukainen (rakennus- ja ympäristölupalautakunta 1.12.2020 § 74) maksu on panimolle 3650 euroa. Tästä päätöksestä peritään hakijalta ilmoituspäätöksen käsittelystä aiheutuneina kuluina taksapäätöksen mukainen maksu 3650 euroa.

Päätöksestä tiedottaminen

Ilmoituspäätös on annettu tiedoksi julkisesti kuuluttamalla Lahden kaupungin sähköisellä ilmoitustaululla kaupungin verkkosivuilla sekä julkaisemalla ilmoituksen päätöksestä Uusi Lahti -sanomalehdessä. Päätös on nähtävillä Lahden kaupungin verkkosivuilla. Tieto päätöksestä lähetetään myös asianosaisille.

Lisätietojen antaja

ympäristönsuojelutarkastaja Mirja Mynttinen, p. 044 483 1954

Toimivallan peruste

Rakennus- ja ympäristölupalautakunta 4.6.2019 § 42, Rakennus- ja ympäristölupalautakunnan päätösvallan delegointi viranhaltijoille

Muutoksenhaku

Hallintovalitus

Valitusviranomainen

Vaasan hallinto-oikeus

Julkaisupäivä

19.9.2025

Nähtävilläolopaikka

Lahden kaupungin yleinen tietoverkko www.lahti.fi

Saaja

Teerenpeli Panimo & Tislaamo Oy, Liimaajankatu 5-9, 15520 Lahti
Päätös on lähetetty asianosaisille Jakelupäivä Jakelutapa

Tiedoksi

Lahden kaupunki / ympäristöterveys
Lahden kaupunki / kaupunkisuunnittelu
Lahti Aqua Oy
Päijät-Hämeen pelastuslaitos
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)

Tieto päätöksestä / Rajanaapurit ja muut tiedossa olevat asian osaiset

Laskutus: laskutustiimi@lahti.fi

Kuulutus ja Lehti-ilmoitus: toimistopalvelut@lahti.fi

Liitteet

Ympäristönsuojelulain (527/2014) 115 a §:n mukainen ilmoitus

Täydennys ympäristönsuojelulain 115 a §:n mukaiseen ilmoitukseen

Muutoksenhakuohje